C/2025/3997

20.8.2025

NÕUKOGU SOOVITUS,

8. juuli 2025,

mis käsitleb Rumeenia majandus-, sotsiaal-, tööhõive-, struktuuri- ja eelarvepoliitikat

(C/2025/3997)

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 121 lõiget 2 ja artikli 148 lõiget 4,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2024. aasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2024/1263 majanduspoliitika tulemusliku koordineerimise ja mitmepoolse eelarvejärelevalve kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1466/97, ([1]) eriti selle artikli 3 lõiget 3,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. novembri 2011. aasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1176/2011 makromajandusliku tasakaalustamatuse ennetamise ja korrigeerimise kohta, ([2]) eriti selle artikli 6 lõiget 1,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni soovitust,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi resolutsioone,

võttes arvesse Euroopa Ülemkogu järeldusi,

võttes arvesse tööhõivekomitee arvamust,

võttes arvesse majandus- ja rahanduskomitee arvamust,

võttes arvesse sotsiaalkaitsekomitee arvamust,

võttes arvesse majanduspoliitika komitee arvamust

ning arvestades järgmist:

Üldised märkused

(1) Määruses (EL) 2024/1263, mis jõustus 30. aprillil 2024, on selgitatud majandusjuhtimise raamistiku eesmärke; raamistik peaks reformide ja investeeringute abil edendama usaldusväärset ja jätkusuutlikku riigi rahandust, kestlikku ja kaasavat majanduskasvu ning vastupidavust ning ennetama valitsemissektori ülemäärast eelarvepuudujääki. Määruses on sedastatud, et nõukogu ja komisjon teevad Euroopa poolaasta raames mitmepoolset järelevalvet kooskõlas ELi toimimise lepingus sätestatud eesmärkide ja nõuetega. Euroopa poolaasta raames sõnastatakse eelkõige riigipõhised soovitused ja jälgitakse nende rakendamist. Määrusega edendatakse ka riikide vastutust oma eelarvepoliitika eest ning rõhutatakse selle poliitika keskpikka perspektiivi ja tagatakse nõuete tõhusam ja sidusam täitmine. Iga liikmesriik peab esitama nõukogule ja komisjonile oma riikliku keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava, mis sisaldab tema eelarve-, reformi- ja investeerimiskohustusi ning mis on koostatud kas neljaks või viieks aastaks sõltuvalt riigisisese seadusandliku tsükli pikkusest. Neis kavades sisalduv netokulude ([3]) kava peab vastama määruse nõuetele, sealhulgas nõudele hoida valitsemissektori võlg usutavas langustrendis või viia see usutavasse langustrendi kohandamisperioodi lõpuks või hoida see mõistlikul tasemel allpool 60 % sisemajanduse koguproduktist (SKP) ning nõudele viia valitsemissektori eelarve puudujääk keskpika perioodi jooksul allapoole aluslepingus sätestatud kontrollväärtust 3 % SKPst ja/või hoida see allpool kõnealust kontrollväärtust. Kohandamisperioodi võib pikendada kuni kolme aasta võrra, kui liikmesriik võtab kohustuse viia ellu asjakohased reformid ja teha asjakohased investeeringud vastavalt määruses sätestatud kriteeriumidele.

([1]) ELT L, 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.
([2]) ELT L 306, 23.11.2011, lk 25, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1176/oj.
([3]) Netokulu, nagu see on määratletud määruse (EL) 2024/1263 artikli 2 punktis 2: „netokulu“ – valitsemissektori kulud, millest on maha arvatud i) intressikulud; ii) kaalutlusõigusel põhinevad tulumeetmed; iii) liidu programmidega seotud kulud, mis kaetakse täielikult liidu vahenditest saadava tuluga; iv) riikide kulud liidu rahastatavate programmide kaasrahastamiseks; v) töötuskindlustushüvitiste kulude tsüklilised elemendid ning vi) ühekordsed ja muud ajutised meetmed.

(2) 19. veebruaril 2021 jõustus Euroopa Parlamendi ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/241, ([4]) millega loodi taaste- ja vastupidavusrahastu. Taaste- ja vastupidavusrahastust antakse liikmesriikidele rahalist toetust reformide elluviimiseks ja investeeringute tegemiseks ning sellega kaasneb liidu rahastatav fiskaalne impulss. Kooskõlas majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta prioriteetidega soodustab taaste- ja vastupidavusrahastu majanduslikku ja sotsiaalset taastumist ning tõukab samas tagant kestlikke reforme ja investeeringuid, edendades eelkõige rohe- ja digipööret ning muutes liikmesriikide majanduse vastupidavamaks. Samuti aitab see tugevdada riigi rahandust ning hoogustada majanduskasvu ja töökohtade loomist keskpikas ja pikas perspektiivis, parandada territoriaalset ühtekuuluvust liidus ning toetada Euroopa sotsiaalõiguste samba jätkuvat rakendamist.

(3) 27. veebruaril 2023 vastu võetud Euroopa Parlamendi ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2023/435 ([5]) (edaspidi „REPowerEU määrus“) eesmärk on järk-järgult kaotada liidu sõltuvus Venemaa fossiilkütuste impordist. See aitab saavutada energiajulgeoleku ja mitmekesistada liidu energiavarustust ning edendada ühtlasi taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu, energiasalvestusvõimsust ja energiatõhusust. Rumeenia lisas oma riiklikusse taaste- ja vastupidavuskavasse uue REPowerEU peatüki, et rahastada olulisi reforme ja investeeringuid, mis aitavad saavutada REPowerEU eesmärke.

(4) Rumeenia esitas 31. mail 2021 vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 18 lõikele 1 komisjonile oma riikliku taaste- ja vastupidavuskava. Kooskõlas kõnealuse määruse artikliga 19 ja määruse V lisas esitatud hindamissuunistega hindas komisjon Rumeenia taaste- ja vastupidavuskava asjakohasust, tulemuslikkust, tõhusust ja sidusust. Nõukogu võttis 29. oktoobril 2021 vastu rakendusotsuse, millega kiidetakse heaks Rumeenia taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnang; ([6]) rakendusotsust muudeti kõnealuse määruse artikli 18 lõike 2 alusel 8. detsembril 2023, et ajakohastada tagastamatu rahalise toetuse maksimumsummat ja lisada REPowerEU peatükk ([7]). Osamaksete tegemine sõltub sellest, kas komisjon võtab määruse artikli 24 lõike 5 alusel vastu otsuse, milles sedastatakse, et Rumeenia on rahuldavalt saavutanud nõukogu rakendusotsuses sätestatud asjakohased eesmärgid ja sihid. Rahuldav saavutamine eeldab, et sama reformi või investeeringu puhul varem saavutatud eesmärke ja sihte ei ole tagasi pööratud.

(5) Nõukogu võttis 21. jaanuaril 2025 komisjoni soovituse põhjal vastu soovituse, millega kiidetakse heaks Rumeenia riiklik keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava ([8]). Eelarve- ja struktuurikava esitati kooskõlas määruse (EL) 2024/1263 artikliga 11 ja artikli 36 lõike 1 punktiga a, see hõlmab ajavahemikku 2025–2028 ja selles sätestatud eelarve kohandamise perioodi pikkus on seitse aastat.

(6) Komisjon võttis 26. novembril 2024 määruse (EL) nr 1176/2011 alusel vastu 2025. aasta häiremehhanismi aruande, milles nimetati Rumeeniat ühe liikmesriigina, kelle olukorda tuleb põhjalikult analüüsida. Komisjon võttis vastu ka soovituse euroala majanduspoliitikat käsitleva nõukogu soovituse kohta ning ettepaneku 2025. aasta ühise tööhõivearuande kohta, milles analüüsitakse tööhõivesuuniste rakendamist ja Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtete järgimist. Nõukogu võttis euroala majanduspoliitikat käsitleva soovituse ([9]) vastu 13. mail 2025 ja ühise tööhõivearuande 10. märtsil 2025.

(7) Komisjon avaldas 29. jaanuaril 2025 konkurentsivõime kompassi – strateegilise raamistiku, mille eesmärk on suurendada järgmisel viiel aastal ELi üleilmset konkurentsivõimet. Selles on kindlaks määratud kolm tegevusvaldkonda, mis on kestliku majanduskasvu tagamiseks üliolulised: i) innovatsioon; ii) süsinikuheite

([4]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. veebruari 2021. aasta määrus (EL) 2021/241, millega luuakse taaste- ja vastupidavusrahastu (ELT L 57, 18.2.2021, lk 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).

([5]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. veebruari 2023. aasta määrus (EL) 2023/435, millega muudetakse määrust (EL) 2021/241 riiklike taaste- ja vastupidavuskavade REPowerEU peatükkide osas ning määrusi (EL) nr 1303/2013, (EL) 2021/1060 ja (EL) 2021/1755 ning direktiivi 2003/87/EÜ (ELT L 63, 28.2.2023, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj).

([6]) Nõukogu 29. oktoobri 2021. aasta rakendusotsus, millega kiidetakse heaks Rumeenia taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnang (ST 12319/21 + ADD 1).

([7]) Nõukogu 8. detsembri 2023. aasta rakendusotsus, millega muudetakse 29. oktoobri 2021. aasta rakendusotsust, millega kiidetakse heaks Rumeenia taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnang (ST 15833/23 + ADD 1).

([8]) Nõukogu soovitus, 21. jaanuar 2025, millega kiidetakse heaks Rumeenia riiklik keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava (ELT C, C/2025/647, 10.2.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/647/oj).

([9]) Nõukogu soovitus, 13. mai 2025, euroala majanduspoliitika kohta (ELT C, C/2025/2782, 22.5.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/2782/oj).

vähendamine ja konkurentsivõime ning iii) julgeolek. Innovatsioonilõhe kaotamiseks kavatseb EL edendada tööstusinnovatsiooni, toetada idufirmade kasvu selliste algatuste kaudu nagu ELi idu- ja kasvufirmade strateegia, ning soodustada kõrgtehnoloogia, näiteks tehisintellekti ja kvantarvutuse kasutuselevõttu. Selleks et muuta majandus keskkonnasäästlikumaks, on komisjon koostanud taskukohast energiat käsitleva tervikliku tegevuskava ja puhta tööstuse kokkuleppe, millega tagatakse, et üleminek puhtale energiale on kulutõhus ja konkurentsisõbralik (eeskätt suure energiakasutusega sektorites) ning aitab kiirendada majanduskasvu. Liigse sõltuvuse vähendamiseks ja julgeoleku suurendamiseks on liit võtnud kohustuse tugevdada üleilmseid kaubanduspartnerlusi, mitmekesistada tarneahelaid ning tagada juurdepääs kriitilisele toormele ja puhastele energiaallikatele. Neid prioriteete toetatakse horisontaalsete tugisüsteemide, nimelt õigusnormide lihtsustamise, ühtse turu süvendamise, konkurentsivõime rahastamise ning hoiuste ja investeeringute liidu loomise, oskuste ja kvaliteetsete töökohtade edendamise ning ELi poliitika parema koordineerimise kaudu. Konkurentsivõime kompass on kooskõlas Euroopa poolaasta põhimõtetega, tagades, et liikmesriikide majanduspoliitika vastab komisjoni strateegilistele eesmärkidele, ning kujundades ühtse majandusjuhtimise käsituse, mis edendab kestlikku majanduskasvu, innovatsiooni ja vastupidavust kogu liidus.

(8) 2025. aastal jätkub majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta areng koos taaste- ja vastupidavusrahastu rakendamisega. Taaste- ja vastupidavuskavade täielik rakendamine on jätkuvalt oluline Euroopa poolaasta poliitiliste prioriteetide elluviimiseks, kuna kavad aitavad tulemuslikult käsitleda kõiki probleeme või märkimisväärset osa probleemidest, mis on viimastel aastatel esitatud asjakohastes riigipõhistes soovitustes esile toodud. Need riigipõhised soovitused on jätkuvalt sama asjakohased muudetud taaste- ja vastupidavuskavade hindamisel kooskõlas määruse (EL) 2021/241 artikliga 21.

(9) 2025. aasta riigipõhised soovitused hõlmavad peamisi majanduspoliitilisi probleeme, mida ei ole taaste- ja vastupidavuskavades sisalduvate meetmetega piisaval määral käsitletud; arvesse võetakse ka asjakohaseid probleeme, mis on kindlaks tehtud 2019.–2024. aasta riigipõhistes soovitustes.

(10) Komisjon avaldas 4. juunil 2025 Rumeenia kohta 2025. aasta riigiaruande. Selles hinnati Rumeenia edusamme asjaomaste riigipõhiste soovituste järgimisel ning tehti kokkuvõte sellest, kuidas Rumeenia on taaste- ja vastupidavuskava rakendanud. Kõnealuse analüüsi põhjal tehti riigiaruandes kindlaks Rumeenia kõige pakilisemad probleemid. Samuti hinnati Rumeenia edusamme Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamisel ning liidu 2030. aasta peamiste tööhõive, oskuste ning vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vähendamise eesmärkide ning Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni kestliku arengu eesmärkide saavutamisel.

(11) Komisjon tegi määruse (EL) nr 1176/2011 artikli 5 alusel Rumeenia kohta põhjaliku analüüsi. Peamised järeldused, milleni komisjon jõudis oma hinnangus Rumeenia makromajandusliku haavatavuse kohta kõnealuse määruse kohaldamisel, avaldati 13. mail 2025 ([10]). Komisjon jõudis 4. juunil 2025 järeldusele, et Rumeenias esineb ülemäärane makromajanduslik tasakaalustamatus. Haavatavus on suurenenud, kuna 2024. aastal suurenesid nii Rumeenia eelarvepuudujääk kui ka jooksevkonto puudujääk ning halvenes riigi kulupõhine konkurentsivõime. Valitsemissektori suur eelarvepuudujääk suurenes 2024. aastal veelgi. Valitsemissektori eelarve puudujäägi jätkuv kasv, eelkõige avaliku sektori palkade ja pensionide tõus on hoogustanud eratarbimist ja süvendanud juba niigi suurt jooksevkonto puudujääki. Tööjõu ühikukulu kasv kiirenes 2024. aastal veelgi, ehkki see oli juba varasematel aastatel väga kiire, ning see on vähendanud kulupõhist konkurentsivõimet. Märkimisväärsetel välismaistel otseinvesteeringutel ja ELi vahenditel põhineva ning seni välisvõla suurenemist piiranud välisrahastamise struktuuri usaldusväärsus 2024. aastal vähenes. 2025. ja 2026. aastal peaks valitsemissektori ja jooksevkonto puudujääk vaid pisut väiksemaks jääma. Tööjõu ühikukulu kasv ja inflatsioon peaksid aeglustuma, kuid jääma endiselt suureks. Poliitilised edusammud olid 2024. aastal minimaalsed ja makromajandusliku stabiilsuse riskid suurenesid. Eelmise aasta lõpus suurenes poliitiline ebakindlus, mis muutis riigi haavatavaks investorite meeleolumuutuste ja suuremate laenukasutuse kulutuste suhtes. Pankade ja riikide vastastikune sõltuvus on ELi suurim ja 2024. aastal suurenes see veelgi. 2024. aasta lõpus vastu võetud mahukat eelarve konsolideerimise paketti, mis sisaldab pensionide ja valitsemissektori palkade külmutamist, tuleb veelgi täiendada, et tagada keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava eesmärkide täielik täitmine. 2025. aasta alguses võeti vastu reform miinimumpalga kehtestamiseks. Keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikava rakendamine ning 2025. aastal elluviidav maksureform võivad eelarvega seotud haavatavust tunduvalt vähendada. Lisaks on tarvis rakendada struktuurireforme, eelkõige neid, mis sisalduvad taaste- ja vastupidavuskavas, et tugevdada konkurentsivõimet ja eksporditulemusi ning meelitada ligi täiendavaid ELi rahalisi vahendeid. Tõenäoliselt on siiski vaja võtta täiendavaid meetmeid. Üldiselt jäävad valitsemissektori eelarve puudujääk ja jooksevkonto puudujääk ilma otsustavate eelarvepoliitiliste meetmete ja struktuurireformideta tõenäoliselt liiga suureks ning Rumeenia on seetõttu investorite meeleolumuutustele ja välistele vapustustele äärmiselt vastuvõtlik.

([10]) SWD(2025) 126 final.

Hinnang iga-aastasele eduaruandele

(12) Nõukogu soovitas 21. jaanuaril 2025 Rumeenial kehtestada järgmised netokulude maksimaalsed kasvumäärad: 5,1 % 2025. aastaks, 4,9 % 2026. aastaks, 4,7 % 2027. aastaks ja 4,3 % 2028. aastaks; need määrad vastavad maksimaalsetele kumulatiivsetele kasvumääradele, mis on arvutatud võrdluses baasaastaga 2023 ning mis on 2025. aastal 20,2 %, 2026. aastal 26,0 %, 2027. aastal 31,9 % ja 2028. aastal 37,6 %. Aastatel 2025–2030 langevad need netokulude maksimaalsed kasvumäärad kokku määruse (EÜ) nr 1467/97 artikli 3 lõike 4 kohase korrigeeriva kavaga, mida nõukogu soovitas 21. jaanuaril 2025 ülemäärase eelarvepuudujäägi kõrvaldamiseks ([11]). Rumeenia ei ole veel esitanud oma iga-aastast eduaruannet nõukogu 21. jaanuari 2025. aasta soovituse alusel valitsemissektori ülemäärase eelarvepuudujäägi kõrvaldamiseks võetud meetmete, kohandamisperioodi pikendamise aluseks olevate reformide ja investeeringute elluviimise ning Euroopa poolaasta riigipõhistes soovitustes kindlaks tehtud peamiste probleemide käsitlemiseks vajalike reformide ja investeeringute rakendamise kohta.

(13) Venemaa agressioonisõda Ukraina vastu ja selle tagajärjed kujutavad endast Euroopa Liidu jaoks eksistentsiaalset väljakutset. Komisjon soovitas koordineeritult aktiveerida stabiilsuse ja kasvu paktiga ette nähtud riikide vabastusklausli, et toetada ELi jõupingutusi, mille eesmärk on suurendada kiiresti ja märkimisväärselt kaitsekulutusi, ning Euroopa Ülemkogu kiitis selle ettepaneku 6. märtsil 2025 heaks.

(14) Eurostati kinnitatud andmete ([12]) põhjal suurenes Rumeenia valitsemissektori eelarve puudujääk 6,6 %-lt SKPst 2023. aastal 9,3 %-le SKPst 2024. aastal, samal ajal kui valitsemissektori võlg suurenes 48,9 %-lt SKPst 2023. aasta lõpus 54,8 %-le SKPst 2024. aasta lõpus. Komisjoni arvutuste kohaselt osutavad need muutused sellele, et netokulude kasvumäär oli 2024. aastal 19,9 %. Komisjoni prognooside kohaselt oli eelarvepoliitika, ([13]) mis hõlmab nii riigi enda kui ka ELi rahastatavaid kulutusi, 2024. aastal ekspansiivne (0,8 % SKPst).

(15) Komisjoni 2025. aasta kevadprognoosi kohaselt on SKP reaalkasv 2025. aastal 1,4 % ja 2026. aastal 2,2 % ning tarbijahindade harmoneeritud indeksiga (THHI) mõõdetud inflatsioon on 2025. aastal 5,1 % ja 2026. aastal 3,9 %.

(16) Komisjoni 2025. aasta kevadprognoosi kohaselt on valitsemissektori eelarve puudujääk 2025. aastal 8,6 % SKPst. Eelarvepuudujäägi prognoositud vähenemine 2025. aastal tuleneb peamiselt eelarve konsolideerimise paketi rakendamisest 2024. aasta lõpus. See pakett hõlmas nominaalpalkade ja -pensionide külmutamist ning mõningaid täiendavaid tulusid suurendavaid meetmeid. Komisjoni arvutuste kohaselt osutavad need muutused netokulude 5,4 % suurusele kasvule 2025. aastal. Komisjoni prognoosi järgi on eelarvepoliitika, mis hõlmab nii riigi enda kui ka ELi rahastatavaid kulutusi, 2025. aastal pärssiv (1,4 % SKPst). Valitsemissektori võla suhe SKPsse peaks suurenema 2025. aasta lõpuks 59,4 %-le SKPst. See, et valitsemissektori võla suhe SKPsse 2025. aastal suureneb, on peamiselt seotud väga suure esmase eelarvepuudujäägi ja vähemal määral intressimaksete suurenemisega.

(17) Komisjoni 2025. aasta kevadprognoosi kohaselt rahastatakse 2025. aastal taaste- ja vastupidavusrahastu tagastamatust toetusest valitsemissektori kulutusi mahus 0,9 % SKPst (2024. aastal 0,6 % SKPst). Taaste- ja vastupidavusrahastu toetustest rahastatavad kulutused võimaldavad teha kvaliteetseid investeeringuid ja viia ellu tootlikkust suurendavaid reforme, ilma et see mõjutaks otseselt Rumeenia valitsemissektori eelarvepositsiooni ja võlga.

(18) Valitsemissektori kaitsekulutused moodustasid 2021. aastal 1,9 % SKPst, 2022. aastal 1,8 % SKPst ja 2023. aastal 1,7 % SKPst ([14]). Komisjoni 2025. aasta kevadprognoosi kohaselt peaksid kaitsekulutused nii 2024. kui ka 2025. aastal püsima 1,7 % juures SKPst. See tähendab, et võrreldes 2021. aastaga on need kahanenud 0,2 protsendipunkti SKPst.

([11]) Nõukogu soovitus ülemäärase eelarvepuudujäägi kõrvaldamiseks Rumeenias, ST 5038/25.

([12]) Eurostat, Euro Indicators, 22. aprill 2025.

([13]) Eelarvepoliitika on määratletud valitsemissektori eelarvepositsiooni iga-aastase muutuse näitajana. Selle eesmärk on hinnata nii riiklikult kui ka ELi eelarvest rahastatavast eelarvepoliitikast tulenevat majanduslikku impulssi. Eelarvepoliitikat mõõdetakse vahena i) keskpika perioodi potentsiaalse majanduskasvu ja ii) esmaste kulude muutuse vahel, millest on maha arvatud kaalutlusõigusel põhinevad tulumeetmed ning mis hõlmab taaste- ja vastupidavusrahastu tagastamatu toetuse ja muude liidu vahenditega rahastatavaid kulusid.

([14]) Eurostat, valitsemissektori kulud valitsemisfunktsioonide klassifikaatori (COFOG) alusel. COFOGi ja NATO määratluste metoodiliste erinevuste tõttu võivad COFOGi määratlusel põhinevad kulud erineda NATO määratlusel põhinevatest kuludest.

(19) Nõukogu soovitas ([15]) 21. oktoobril 2024 Rumeenial oma eelarvepoliitikat karmistada, et saavutada eelarvekohandus 2024. aastaks tervikuna. 2024. aastal suurenes Rumeenia struktuurne eelarvepuudujääk 2,4 protsendipunkti võrra SKPst 8,8 %-le SKPst. Komisjoni 2025. aasta kevadprognoosi kohaselt peaksid Rumeenia netokulud suurenema 2025. aastal 5,4 % ning 2024. ja 2025. aastal kumulatiivselt 26,4 %. Komisjoni 2025. aasta kevadprognoosi järgi peaks Rumeenia netokulude kasv 2025. aastal ületama (nii aasta lõikes kui ka kumulatiivselt) korrigeeriva kavaga kindlaks määratud soovitatud maksimaalset kasvumäära, kusjuures kõrvalekalle ([16]) on 0,1 % SKPst võrreldes maksimaalse soovitatud aastase netokulude kasvuga 2025. aastal ning 1,7 % SKPst võrreldes maksimaalse soovitatud kumulatiivse netokulude kasvuga 2024. ja 2025. aastal. Suur netokulude kasv on tingitud suurest jooksvate kulude kasvust 2024. aastal (+ 18,7 % võrreldes 2023. aastaga), mis avaldus eelkõige avaliku sektori palgakulude kasvus (+ 21,5 % võrreldes 2023. aastaga) ja sotsiaalsiiretest, sealhulgas pensionide kasvus (+ 19,5 % võrreldes 2023. aastaga). Prognoositud kõrvalekalded ei ületa aastaste kõrvalekallete künnist 0,3 % SKPst, kuid ei ületavad oluliselt kumulatiivsete kõrvalekallete künnist 0,6 % SKPst. See tähendab, et riigil on tugev risk kalduda suurel määral kõrvale maksimaalsest soovitatud netokulude kasvust ning eelduste kohaselt ei võeta tõhusaid meetmeid.

(20) 2025. aasta kevadprognoosi koostamise ajal komisjonile teada olnud poliitikameetmete põhjal prognoosis komisjon valitsemissektori eelarve puudujäägiks 2026. aastal 8,4 % SKPst. Need suundumused osutavad netokulude 8,1 % suurusele kasvule 2026. aastal. Puudujäägi vähenemine 2026. aastal tuleneb peamiselt valitsemissektori tulude suuremast kasvust, mille tingib majandustegevuse prognoositud elavnemine. Komisjoni hinnangul on eelarvepoliitika, mis hõlmab nii riigi enda kui ka ELi rahastatavaid kulutusi, 2026. aastal üldjoontes neutraalne. Eelarve konsolideerimine võib aidata parandada ka välispositsiooni. Valitsemissektori võla suhe SKPsse peaks komisjoni prognoosi kohaselt suurenema 2026. aasta lõpuks 63,3 %-le. Valitsemissektori võla ja SKP suhte kasv 2026. aastal on peamiselt tingitud väga suure esmase puudujäägi püsimisest.

(21) Soovituses, millega kiidetakse heaks Rumeenia keskpika perioodi kava, täpsustatakse kohandamisperioodi pikendamise aluseks olevaid reforme ja investeeringuid ning nende rakendamise ajakava. Need hõlmavad taaste- ja vastupidavuskava olemasolevaid ja tõhustatud meetmeid, nagu kõiki maksustamise valdkondi hõlmava maksuraamistiku põhjalik läbivaatamine, maksuhaldussüsteemi ajakohastamine, iga-aastane kulude läbivaatamine, üld- ja eripensionide reform, uus miinimumpalga kehtestamise mehhanism, samuti täiendavad reformid ja investeeringud, sealhulgas ettevõtete rahastamise parandamise meetmed ja riigi omanduses olevate kulusüsteemi reform. Pikendamise aluseks olnud reformidest ja investeeringutest, mille tähtaeg oli 30. aprillil 2025, ei ole mõnda, näiteks olulist maksusüsteemi läbivaatamise reformi, veel ellu viidud.

Peamised poliitilised probleemid

(22) Vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 19 lõike 3 punktile b ja V lisa kriteeriumile 2.2 sisaldab taaste- ja vastupidavuskava ulatuslikke üksteist vastastikku tugevdavaid reforme ja investeeringuid, mis tuleb ellu viia 2026. aastaks. Need peaksid aitama tulemuslikult käsitleda kõiki probleeme või märkimisväärset osa probleemidest, mis on kindlaks tehtud asjakohastes riigipõhistes soovitustes. Järele jäänud lühikese aja jooksul on oluline taaste- ja vastupidavuskava, sealhulgas selle REPowerEU peatükk, tulemuslikult ellu rakendada, et suurendada rohe- ja digipöörde kaudu Rumeenia pikaajalist konkurentsivõimet ning tagada samal ajal sotsiaalne õiglus. Komisjoni teatises „Taasterahastu „NextGenerationEU“ – tee 2026. aastani“, mis võeti vastu 4. juunil 2025, selgitatakse kohaldatavat ajakava rahastu lõppemist silmas pidades, antakse liikmesriikidele suuniseid rakendamise maksimeerimiseks 31. augustiks 2026, sealhulgas selle kohta, kuidas oma taaste- ja vastupidavuskavasid veelgi ühtlustada, esitatakse peamised võimalused, mida kavade läbivaatamisel kaaluda, ning rõhutatakse, kui tähtis on hoolikas ühine kavandamine viimaste maksetaotluste esitamiseks 2026. aastal. Selleks et täita taaste- ja vastupidavuskavas võetud kohustused 2026. aasta augustiks, on oluline, et Rumeenia kiirendaks tunduvalt reformide ja investeeringute rakendamist, kõrvaldades hankeviivitused, tagades tõhusa juhtimise ja tugevdades haldussuutlikkust. Selle protsessi hõlbustamiseks peab Rumeenia oma kava muutma ja eemaldama sellest investeeringud, mis ei ole objektiivsete asjaolude tõttu enam saavutatavad, ent kaitsma samas toetuskomponenti. Jätkuvalt on oluline süstemaatiliselt kaasata kohalikke ja piirkondlikke omavalitsusi, sotsiaalpartnereid, kodanikuühiskonda ja muid asjaomaseid sidusrühmi, et tagada laialdane isevastutus taaste- ja vastupidavuskava eduka rakendamise eest.

([15]) Nõukogu soovitus, 21. oktoober 2024, mis käsitleb Rumeenia majandus-, eelarve-, tööhõive- ja struktuuripoliitikat (ELT C, C/2024/6830, 21.11.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6830/oj).

([16]) Alates 2026. aastast kajastatakse neid arve määruse (EL) 2024/1263 artikli 22 alusel loodud kontrollikontol.

(23) Rumeenias on hakatud kiiremini rakendama ühtekuuluvuspoliitika programme, mis hõlmavad toetust Euroopa Regionaalarengu Fondist (ERF), Õiglase Ülemineku Fondist (JTF), Euroopa Sotsiaalfond+-ist (ESF+) ja Ühtekuuluvusfondist. On oluline nende programmide kiiret rakendamist jätkata, suurendades samal ajal nende mõju kohapeal maksimumini. Rumeenia juba võtab oma ühtekuuluvuspoliitika programmide raames meetmeid konkurentsivõime ja majanduskasvu edendamiseks, suurendades samal ajal sotsiaalset ühtekuuluvust. Samas aga on Rumeenial endiselt probleeme, näiteks hariduse, tööhõive ja sotsiaalse kaasatusega ning piirkondliku konkurentsivõime suurendamisega teadusuuringute ja innovatsiooni, sealhulgas elutähtsa tehnoloogia arendamise või tootmise abil, samuti veesüsteemide kerksuse suurendamisega, ennelõike riigi ida- ja lõunaosas, ning eluaseme taskukohasusega. Kooskõlas määruse (EL) 2021/1060 artikliga 18 nõutakse Rumeenialt ühtekuuluvuspoliitika fondide vahehindamise osana, et ta vaataks iga programmi läbi, võttes muu hulgas arvesse 2024. aasta riigipõhistes soovitustes kindlaks tehtud probleeme. Komisjoni 1. aprillil 2025 vastu võetud ettepanekutega ([17]) on kõigi programmide vahehindamise tulemuste kohta hinnangu esitamise tähtaega 31. märts 2025 pikendatud. Samuti on nendega ette nähtud paindlikkusmeetmed, mis peaksid aitama kiirendada programmide rakendamist, ja stiimulid liikmesriikidele, et nad eraldaksid ühtekuuluvuspoliitika vahendeid toetamaks liidu viit strateegilist prioriteetset valdkonda, nimelt konkurentsivõimet strateegiliste tehnoloogiate vallas, kaitset, eluaset, veesüsteemide kerksust ja energiasüsteemi ümberkujundamist, ning investeeringuid oskustesse prioriteetsetes sektorites, olles samal ajal ESF+ programmides jätkuvalt keskendunud kõige haavatavamas olukorras olevatele inimestele.

(24) Euroopa strateegiliste tehnoloogiate platvorm (STEP) annab võimaluse investeerida ühte ELi kesksesse strateegilisse prioriteeti ja tugevdada seeläbi ELi konkurentsivõimet. STEP tugineb 11 olemasolevale ELi fondile. Liikmesriigid võivad panustada ka programmi „InvestEU“, et toetada investeeringuid prioriteetsetesse valdkondadesse. Rumeenia võiks neid algatusi optimaalselt ära kasutada elutähtsa tehnoloogia, sealhulgas puhta ja ressursitõhusa tehnoloogia arendamise või tootmise soodustamiseks.

(25) Lisaks taaste- ja vastupidavuskava ning muude ELi fondide raames käsitletud majanduslikele ja sotsiaalsetele probleemidele peaks Rumeenia tulemuslikult käsitlema allesjäänud probleeme, mis on seotud majanduse ja energiatootmise süsinikuheite vähendamise, suurte projektide ettevalmistamise ja prioriseerimise, avaliku halduse kvaliteedi ja tulemuslikkuse, sotsiaalkaitse ja esmatähtsate teenuste kättesaadavuse, tööturul osalemise ja oskuste nappuse ning vaesuse ja sotsiaalse tõrjutusega.

(26) Nagu on märgitud konkurentsivõime kompassis, peavad kõik ELi, liikmesriikide ja kohalikud institutsioonid tegema suuri jõupingutusi, et koostada lihtsamaid reegleid ja kiirendada haldusmenetlusi. Komisjon on seadnud halduskoormuse vähendamiseks ambitsioonikad eesmärgid: vähemalt 25 % ja VKEde puhul vähemalt 35 %, ning on loonud uued vahendid nende eesmärkide saavutamiseks, sealhulgas ELi õigusaktide kogumi süstemaatiline stressitestimine ja tõhustatud dialoog sidusrühmadega. Ka Rumeenia peab võtma nende eesmärkide saavutamiseks meetmeid. 82 % ettevõtjatest leiab, et haldusmenetluste keerukus on nende jaoks Rumeenias äri tegemisel probleem ([18]). Endiselt on probleeme otsustusprotsessi prognoositavusega, mis mõjutab negatiivselt ettevõtluskeskkonda. Vastu võetud erakorraliste määruste arv ([19]) on endiselt suur. See põhjustab ebakindlust ja takistab tõenäoliselt investeerimist. Vaatamata sisse seatud institutsioonilisele konsulteerimisraamistikule kaasatakse asjaomaseid sidusrühmi reformide kavandamisse ja rakendamisse liiga vähe ning tõelist dialoogi peetakse harva, ehkki hiljuti on astutud mõningaid samme konsulteerimise tõhususe parandamiseks. Regulatiivse mõju hindamine on endiselt vaid formaalsus ning selle kvaliteet on küsitav ja ei ole teada, kui kindlalt seda tegelikult kasutatakse. Majandus- ja sotsiaalpoliitika tulemusi aitaks parandada selliste taaste- ja vastupidavuskava reformide kiire rakendamine, mille eesmärk on tugevdada poliitika koordineerimise ja mõju hindamise suutlikkust kõigil valitsustasanditel ning parandada avalike konsultatsioonide kvaliteeti.

([17]) Ettepanek: EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS, millega muudetakse määrusi (EL) 2021/1058 ja (EL) 2021/1056 seoses erimeetmetega strateegiliste probleemide lahendamiseks vahehindamise raames (COM(2025) 123 final).

([18]) „Businesses' attitudes to corruption in the EU“ („Ettevõtete suhtumine korruptsiooni ELis“), Eurobaromeetri aruanne (aprill 2024).

([19]) Valitsuse erakorraline määrus on seadusandlik akt, millel on õigusjõud. Rumeenia põhiseaduse artikli 115 kohaselt võib valitsus võtta erakorralise määruse vastu ainult erandlikus olukorras, mis nõuab sellise määruse viivitamatut vastuvõtmist, ning valitsusel on kohustus määruse kiireloomulisust põhjendada. Erakorraline määrus jõustub pärast seda, kui see on esitatud parlamendi pädevale kojale arutamiseks ja pärast selle avaldamist riigi ametlikus väljaandes. Seejärel tuleb erakorraline määrus parlamendis seadusega heaks kiita, kuid selle õigusjõud hakkab kehtima juba jõustumise kuupäeval.

(27) Kuigi Rumeenia on teinud taaste- ja vastupidavusrahastu toel mõningaid edusamme taastuvate energiaallikate osakaalu suurendamisel oma energiaallikate jaotuses, sõltub riigi energiasüsteem endiselt suurel määral fossiilkütustest, mille osakaal riigi energiaallikate jaotuses on ligikaudu 70 %. Söekasutuse järkjärguline kaotamine ja maagaasi kasutamise piiramine ning nende asendamine puhtamate alternatiividega, eelkõige taastuvate energiaallikatega, aitaks parandada Rumeenia õhukvaliteeti, vähendada tema CO_2 heidet ja kaitsta tema majandust fossiilkütuste hinnašokkide eest, samuti aitaks see vähendada riigi sõltuvust fossiilkütustest ja suurendada tema energiajulgeolekut. Arvestades Rumeenia märkimisväärset, kuid alakasutatud taastuvenergia potentsiaali (tuule- ja päikeseenergia), võib selle kasutuselevõtu kiirendamine aidata täita riigi võetud kohustust suurendada taastuvenergia osakaalu kogu energiatarbimises 2030. aastaks 38 %-le; praeguste poliitikameetmetega ei ole võimalik seda kohustust täita. Rumeenial on taastuvate energiaallikate kasutuselevõtul endiselt mitmesuguseid probleeme alates hindade ebakindlusest koormavate loamenetluste ja ebaselgete maakasutuseeskirjadeni. 2024. aasta meretuuleenergia seaduse rakendamisega saaks aga lisada taastuvenergia arvele 2030. aastaks 3–7 gigavatti elektrit ning taastuvenergia kasutuselevõtu takistusi aitaksid kõrvaldada täiendavad regulatiivsed reformid, sealhulgas taaste- ja vastupidavuskavas ette nähtud reformid, mille eesmärk on lihtsustada ja kiirendada loamenetlusi. Need jõupingutused võimaldaksid Rumeenial täita oma 2030. aasta kliimakohustusi, luua töökohti ning pakkuda leibkondadele ja tööstusele taskukohasemat energiat.

(28) Taastuvate energiaallikate osakaalu suurendamiseks on vaja oluliselt parandada Rumeenia elektrivõrke, mis praegu ei suudaks tuule- ja päikeseenergia tootmise ulatusliku laienemisega toime tulla ([20]). Ebapiisav ülekandevõime ja aegunud taristu põhjustavad ülekoormust, taastuvenergia tootmise piiramist tipptootmise ajal ja raskusi uute projektide ühendamisel. Rumeenia energiastrateegia eesmärk on nende probleemidega tegeleda, milleks kutsutakse strateegias üles ajakohastama ja digitaliseerima elektrivõrku (nii ülekande- kui ka jaotusvõrku) aruka tehnoloogia ja energia salvestamise abil. See aitaks parandada ka energiajulgeolekut, kuna töökindel võrk suudab paremini toime tulla nõudluse järsu suurenemise või tarnešokkidega. Tugevamat riiklikku võrku võiksid täiendada tugevamad ühendused naaberriikidega, näiteks Ungari, Bulgaaria, Moldova ja Ukrainaga. Piiriülest elektrivoogu võivad aidata suurendada ja tulevikus meretuuleenergia eksporti võimaldada sellised projektid nagu uus Musta mere kõrgepingealalisvooluühendus, mis ühendab Rumeenia Musta mere ranniku Kesk-Euroopaga. Piiriüleste elektriühenduste parandamine võib aidata Rumeeniat paremini Euroopa energiaturule integreerida ja riigi energiasüsteemi stabiilsust tugevdada ning samal ajal suureneks ka tema energiajulgeolek.

(29) Hiljutise energiakriisi ajal kehtestas Rumeenia erakorralised meetmed, näiteks hinna ülempiiri ning ulatuslikud elektri- ja gaasitoetused, et kaitsta leibkondi ja ettevõtjaid energiahindade kiire tõusu eest. Need sekkumised pakkusid küll lühiajalist leevendust ja kaitsesid haavatavaid tarbijaid, ent nendega kaasnesid suured eelarvekulud ja turumoonutused. Üldine hinna ülempiir saadab turule valesignaale, mis pärsivad energia säästmist ja investeeringuid energiatõhususse või uude võimsusse. Kuna energiahinnad on stabiliseerunud, on nüüd äärmiselt oluline need erakorralised toetuskavad järk-järgult kaotada. Rumeenia pakub märkimisväärseid fossiilkütuste toetusi, mida ei ole kavas enne 2030. aastat järk-järgult kaotada. Järk-järgult võiks aga kaotada eelkõige sellised fossiilkütuste toetused, mis ei käsitle sihipäraselt energiaostuvõimetust ega tegelikke energiajulgeolekuga seotud probleeme ning mis takistavad elektrifitseerimist ega ole tööstuse konkurentsivõime jaoks üliolulised. Rumeenia fossiilkütuste toetused, nagu leibkondadele võimaldatud küttetoetus ja fossiilkütustega tegelevate ettevõtete kahjumi katmise toetus, ei ole majanduslikult tõhusad ning suurendavad sõltuvust fossiilkütustest. Rumeenia saaks toetuste kaotamisest tulenevat kokkuhoidu kasutada selleks, et vähendada oma valitsemissektori jätkusuutmatult suurt eelarvepuudujääki. Moonutamata energiahindade taastamine aitaks soodustada investeeringuid taastuvenergiasse ja energiatõhususse ning kiirendada seeläbi Rumeenia üleminekut puhtale energiale.

(30) Investeeringud energiatõhususse (hoonete renoveerimine nende paremaks isoleerimiseks ja küttesüsteemide ajakohastamiseks), keskkonnataristusse (kaugküttevõrkude moderniseerimine, jäätme- ja veesüsteemide parandamine ning saastest mõjutatud tööstuspiirkondade taastamine) ning nullnetotehnoloogiasse (uute tööstusharude, nagu päikesepaneelide komponentide, akude kooste või isegi vesinikuprojektide arendamine) on meetmed, mis täiendavad Rumeenia pakkumispoolseid reforme. Nende eesmärk on tagada, et energiasüsteemi ümberkujundamine toimub kõigis piirkondades, eelkõige söest sõltuvates piirkondades, kulutõhusalt ja kaasavalt, ehk et puhtale energiale üleminek toimub õiglaselt.

(31) Hoolimata ühtekuuluvuspoliitika fondidest, taaste- ja vastupidavusrahastust ning muudest ELi fondidest antavast märkimisväärsest toetusest vajab Rumeenia taristu, eelkõige kestliku transpordi, puhta energia ning keskkonna- ja digiteenuste taristu endiselt märkimisväärseid investeeringuid. Paljudel juhtudel esineb viivitusi isegi rakendamisvalmis projektide puhul ja suurtele projektidele ei anta alati vajalikku prioriteeti, mis võimaldaks neid kavakohaselt ellu viia. Nende kitsaskohtade kõrvaldamine aitaks suurendada planeerimiskindlust ja võimaldaks projekte

([20]) Vt näiteks „OECD Economic Surveys: Romania 2024“.

õigeaegselt ellu viia, mis aitab sageli kaasata täiendavaid erainvesteeringuid. Avaliku halduse kvaliteeti ja tõhusust tuleb veelgi parandada. Taaste- ja vastupidavuskavaga kehtestatud strateegilise ja eelarve planeerimise raamistiku kohaldamine ja vajaduse korral täiustamine toetaks riigi pikaajalist arengut ning meetmete prioriseerimist ja poliitika koordineerimist kesk- ja kohalikul tasandil. Eelkõige näib olevat endiselt killustunud valdkondlik strateegiline raamistik. See avaldub sektorite kattuvuses ja selgete prioriteetide puudumises.

(32) Naiste osalus Rumeenia tööturul on endiselt alla ELi keskmise (60,3 % võrreldes 70,8 %-ga ELis). Lisaks on kõrge noorte töötuse määr: noorte töötuse poolest on Rumeenia ELis kolmandal kohal (23,9 % võrreldes 14,9 %-ga ELis) ning nende noorte osakaal, kes ei tööta, ei õpi ega osale koolitusel, on ELi suurim (19,4 % võrreldes 11 %-ga ELis). Nende näitajate parandamine ja tööturul osalemise suurendamine võib aidata osaliselt leevendada ebasoodsat demograafilist olukorda ning pakkuda naistele ja noortele lisavõimalusi. Selleks oleks vaja tegeleda probleemidega, mis on seotud aktiveerimismeetmete ning juurdepääsuga alusharidusele ja lapsehoiule, eelkõige maapiirkondades. 2024. aastal sai ametlikku lapsehoiuteenust kasutada ainult 11,4 % 0–3aastastest lastest, mis on tublisti alla ELi keskmise (39,2 %), ja ainult 75,7 % (ELis 94,6 %) lastest vanusevahemikus alates kolmandast eluaastast kuni kohustusliku põhihariduse alustamise eani osales 2022. aastal alushariduses ja lapsehoius, ent kavandatav uute lastesõimede ja täiendavate teenuste loomine võib tulevikus lapsehoiuteenuste kättesaadavust parandada. Rumeenia võiks katsuda aktiivseid tööturumeetmeid paremini kanaliseerida ja suunata toetuse andmise vähem tõhusalt tööhõivetoetuselt ümber koolitusele ja teavitustegevusele.

(33) Kuigi vabade ametikohtade määr on riigis endiselt madal, kuulub Rumeenia nende liikmesriikide hulka, kus on kõige rohkem tööjõupuudusest mõjutatud ametikohti. Kõige rohkem piirab ettevõtlust tööandjate sõnul asjakohaste oskuste puudumine. Kolmanda taseme hariduse omandanute ja vähemalt elementaarseid digioskusi omavate täiskasvanute osakaal on endiselt väike ning see pärsib konkurentsivõimet. Võttes arvesse Rumeenia tööealise elanikkonna prognoositavat vähenemist, võib oskuste nappus süveneda, kui ei võeta paremaid poliitikameetmeid, mis aitaksid inimestel tööd leida ja oma oskusi täiendada ning talente riigis hoida. Täiend- ja ümberõppe tulemuslikkust vähendab põhioskuste puudumine, mida kajastavad 2022. aasta rahvusvahelise õpilaste hindamise programmi (PISA) kehvad tulemused. Rumeenias on nende 15aastaste osakaal, kellel puudub elementaarne matemaatikaoskus (48,6 % võrreldes 29,5 %-ga ELis), lugemisoskus (41,7 % võrreldes 26,2 %-ga ELis) ja loodusteaduste oskus (44 % võrreldes 24,2 %-ga ELis) üks ELi suurimaid. Rumeenia ajakohastab oma kutsehariduse ja -õppe süsteemi, et viia see vastavusse tööturu vajadustega, sealhulgas juurutades kõrgharidusvaldkonnas duaalset kutseõpet ja tugevdades partnerlusi tööandjatega. Sellegipoolest osaleb töökohapõhises õppes vaid väike osa õppijatest ning hiljuti kõrgkooli lõpetanute tööhõive määr on madal. Selleks et muuta haridus, kutseõpe ja elukestev õpe tööturu vajadusi arvestades asjakohasemaks, on oluline kaasata kohalikke ettevõtjaid paremini õppe ja koolituse korraldamisse ning muuta oskuste prognoosimine tõenduspõhise poliitikakujundamise, kohandatud õppekavade ja koolituspakkumiste osaks.

(34) Vaatamata tehtud edusammudele on vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate täiskasvanute ja laste määr Rumeenias ikka veel üks kõrgemaid ELis (27,9 % võrreldes ELi keskmisega, mis on 21,0 %) ning riigi sotsiaalkaitsesüsteem ei ole piisav ega kattev. Rumeenia peab tegema sihipäraseid jõupingutusi, et vähendada 2030. aastaks sihipäraselt vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste arvu. Selleks võiks suurendada sotsiaalkaitsesüsteemi tõhusust, tagada stabiilse rahastamise, tõhusa järelevalve ja mõju hindamise ning parema juurdepääsu esmastele ja toetavatele teenustele, sealhulgas roma kogukondade jaoks. Endiselt valmistab probleeme parema juurdepääsu tagamine kvaliteetsetele tervishoiuteenustele eelkõige maapiirkondades elavate inimeste ja haavatavate rühmade jaoks. Tervishoiu- ja pikaajalise hoolduse teenuste kättesaadavust piirab kvalifitseeritud töötajate nappus. Märkimisväärset toetust pakuvad ELi rahastatavad programmid, sealhulgas maapiirkondades juurutatava 2 000 integreeritud kogukonnateenuse ning sotsiaal-, tervishoiu-, haridus- ja tööhõiveteenuste tugevdamise kaudu. Nende probleemidega tegelemine aitaks toetada ka ülespoole suunatud sotsiaalset lähenemist kooskõlas komisjoni teise etapi riigianalüüsiga, mis põhineb sotsiaalse lähenemise raamistikul ([21]).

(35) Võttes arvesse komisjoni põhjalikku analüüsi ja ülemäärase tasakaalustamatuse olemasolu käsitlevaid järeldusi, kajastuvad määruse (EL) nr 1176/2011 artikli 6 alusel antud soovitused soovitustes 1 ja 2. Soovitustes 1 ja 2 osutatud poliitikameetmed aitavad tulla toime haavatavusega, mis on seotud valitsemissektori suure eelarvepuudujäägi ja jooksevkonto suure puudujäägiga,

([21]) SWD(2025)95 – Sotsiaalset lähenemist käsitlev teise etapi riigianalüüs, mis on tehtud kooskõlas sotsiaalse lähenemise raamistikuga, 2025.

SOOVITAB Rumeenial võtta 2025. ja 2026. aastal järgmisi meetmeid.

1. Suurendada kooskõlas Euroopa Ülemkogu 6. märtsi 2025. aasta järeldustega üldisi kaitse- ja julgeolekukulutusi ja üldist kaitsevalmidust, tagades samal ajal võla jätkusuutlikkuse. Karmistada märkimisväärselt oma eelarvepoliitikat, tagamaks, et tema netokulud püsivad ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse kohase korrigeeriva kava piirides, ja tugevdamaks oma välispositsiooni. Viia ellu kohandamisperioodi pikendamise aluseks olevate reformide ja investeeringute pakett, nagu nõukogu soovitas 21. jaanuaril 2025.

2. Kiirendada viivitamata taaste- ja vastupidavuskava, sealhulgas REPowerEU peatüki rakendamist, pidades silmas määruses (EL) 2021/241 sätestatud tähtaegu reformide ja investeeringute õigeaegseks lõpuleviimiseks. Kiirendada ühtekuuluvuspoliitika programmide (ERF, JTF, ESF+, Ühtekuuluvusfond) rakendamist, tuginedes asjakohasel juhul võimalustele, mida pakub vahehindamine. Kasutada konkurentsivõime parandamiseks optimaalselt ära ELi vahendeid, sealhulgas programmi „InvestEU“ ja Euroopa strateegiliste tehnoloogiate platvormi võimalusi.

3. Parandada avaliku halduse kvaliteeti ja tõhusust ning otsustusprotsessi prognoositavust, tagades seejuures sidusrühmadega konsulteerimise, mõju tulemusliku hindamise ja ühtlustatud haldusmenetluste kaudu, et seadusandlikud algatused ei kahjusta õiguskindlust. Valmistada paremini ette ja prioriseerida suuri taristuprojekte ning kiirendada nende rakendamist, kanda hoolt selle eest, et rakendamisvalmis avaliku sektori investeerimisprojektid viiakse õigeaegselt ellu, ning soodustada erainvesteeringuid, et edendada kestlikku majandusarengut.

4. Vähendada sõltuvust fossiilkütustest, eeskätt kiirendades taastuvenergia kasutuselevõttu, parandades võrgu võimsust, tugevdades piiriüleseid elektriühendusi, edendades regulatiivseid reforme, millega vähendatakse puhta energia projektidega seotud riske, ning parandades loamenetluse läbipaistvust ja tõhusust.Samuti kaotada järk-järgult fossiilkütuste toetused küttesektoris ning investeerida energiatõhususse, keskkonnataristusse ja innovatsiooni, võttes arvesse piirkondlikke erinevusi, näiteks mõju söepiirkondadele. Kaotada kehtivad erakorralised energiatoetusmeetmed ja kasutada sellest tulenevat kokkuhoidu valitsemissektori eelarve puudujäägi vähendamiseks.

5. Suurendada naiste ja noorte osalust tööturul, parandades aktiivse tööturupoliitika tõhusust ning osalust alushariduses ja lapsehoius. Tegeleda oskuste nappuse probleemiga, edendades tööjõu põhioskusi ja tööturul nõutavaid oskusi, parandades sidusrühmade kaasamist ning kasutades haridus- ja oskustepoliitikas parimal viisil ära oskuste prognoosimise võimalused.

6. Vähendada vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse riske, laiendades sotsiaalkaitset ja parandades selle tõhusust, sealhulgas tagades parema juurdepääsu kaudu kvaliteetsetele esmastele ja toetavatele teenustele ning keskendudes integreeritud sotsiaal-, tervishoiu-, haridus- ja tööhõiveteenustele (eelkõige romade ja teiste ebasoodsas olukorras olevate rühmade jaoks), ent säilitades samal ajal riigi rahanduse jätkusuutlikkuse.

Brüssel, 8. juuli 2025

Nõukogu nimel

eesistuja

S. LOSE